

Kommunstyrelsen

Projektet HAMN lägesrapport augusti 2011

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Projektet HAMN är ett regionalt utvecklingsprojekt som ägs av Nacka kommun. Projektet syftar till att etablera en besöksanläggning i Fisksätra marincenter med museum, vandrarhem och restaurang. Projektet är finansierat av Nacka kommun samt av EU:s regionalfond. I januari 2010 inleddes arbetet med att projektera för museet som planeras invigas sommaren 2012. Detta är en lägesrapportering i halvtid för projektet och berättar om hittills genomförda insatser och pågående arbeten.

Bakgrund

HAMN är ett regionalt utvecklingsprojekt i Nacka med stöd ur den Europeiska regionala utvecklingsfonden. Projektet har beviljats 17 miljoner kronor från EU:s regionalfond Stockholm under perioden 2010-2013, utöver Nacka kommuns finansiering om 7,5 miljoner kronor samt fastighetsvärdet för naturreservatet Skogsö samt Fisksätra marincenter enligt ansökan och beslut. EU-medlen är låsta till denna tidsperiod varför det är av vikt att projektet fortlöper enligt plan för att investera beviljade medel inom angiven period. Om inte går medlen förlorade.

Målet är att skapa ett museum som ska tillgängliggöra platsens historia, en historia som innefattar allt från vikingatida spår av mänsklig aktivitet, senare tiders avtryck i natur- och kulturlandskapet till verksamheter och livsberättelser i dagens mångkulturella Fisksätra. I HAMN kommer besökarna att möta såväl platsens historia som det moderna samhällets, i form av en interaktiv och upplevelsebaserad utställning. Utgångspunkten är slaget vid Stäket den 13 augusti 1719 då ryska och svenska trupper drabbade samman. Museet öppnar sommaren 2012, och kommer att inrymmas i Fisksätra marincenter vid Baggensstället i Fisksätra.

HAMN formas till ett besöksmål för många målgrupper, alltifrån den lokala turisten till den internationella besökaren. Internationell turism kommer huvudsakligen via Stockholm. Stora resenärgrupper är Östersjöturister men också resenärer från USA och Frankrike. Ytterligare en stor besöksgrupp är skolklasser. Projektet utgår ifrån den nationella strategin för besöksnäringen, i likhet med det övergripande arbetet inom Nacka kommun för besöksnäringen.

Tillväxtverket konstaterar att turism utgör en ny basnäring för Sverige. Turismens totala omsättning ökade med 3,2 % till nästan 255 miljarder kronor under 2010. Både sysselsättningen och exportvärdet, det vill säga utländska besökarens konsumtion i Sverige, fortsatte att öka och bidrog därmed till att skapa tillväxt i Sverige. Prognoser menar att tillväxten kommer att fortsätta öka med ca 5% årligen till år 2020. Tillväxtverket anser att Sverige har goda möjligheter att ta del av den kommande ökningen då vi har ett rikt utbud av attraktiva platser och besöksmål där natur- och kulturupplevelser erbjuder fritids- och affärsresenärer i enlighet med efterfrågan.

Tillväxtverket pekar på att; *Sambället har som ägare och förvaltare av många attraktionsresurser, som till exempel nationalparker, kulturminnen och infrastruktur, en avgörande inverkan på turismens möjlighet att utvecklas.*

När det gäller sysselsättning så är det inte i museiverksamheten den stora andelen arbetstillfällen skapas utan i dess kringnäringar såsom restaurang, vandrarhem, transportföretag med flera. Däremot utgör museiverksamheten en grundförutsättning för att kringliggande näringar ska ha en destination med attraktionskraft att utgå ifrån i konkurrens med andra besöksmål i regionen.

Höjd attraktivitet och regional och lokal utveckling utifrån platsen potential för ökad sysselsättning och integration är två delmål som projektet HAMN har i sitt uppdrag i enlighet med beslutet från EU:s regionalfond.

”Förutom att turism och resande bidrar till att skapa förståelse och broar mellan människor från olika platser och kulturer är den också ett handelskapande och välståndskapande verktyg. Med en hållbar utveckling, skapas också ett bredare utbud av natur- och kulturaktiviteter, restauranger och besöksmål och därmed attraktiva boendemiljöer. Turism och resande ger inkomster för många företag och skapar arbetstillfällen. Den ger sambället skatteinkomster och är en förutsättning för att skapa och utveckla en större och mer attraktiv infrastruktur.” Citat från Fakta om svensk turism 2010, Tillväxtverket.

Projektstatus per den 20 juli 2011

Projektet har sedan starten i januari 2010 arbetat för att realisera de infrastruktursatsningar som regionalfondsansökan avser; etablering av besöksanläggning i Fisksätra marincenter, tillgänglighet till och från anläggningen samt inom området för HAMN (Fisksätra, Skogsö, södra Boo och Baggensstaket) och parallellt arbeta för att projektet och dess innehåll formas tillsammans med människor lokalt, regionalt och globalt i en öppen process.

En visionsprocess genomfördes initialt våren 2010 och en profil för museet togs fram av en designbyrå. Namnet HAMN började användas i augusti 2010 med därtill hörande profil. Ett

projektkontor har etablerats på plats för att erbjuda en plattform för möten och samtal. Projektkontoret var initialt placerat i Fisksätra marincenter från juni 2010 och sedan mars 2011 i Fisksätra centrum. Projektkontoret är öppet 6 dagar i veckan. Ett antal publika arrangemang har ägt rum med en bred inbjudan till intresserad allmänhet genom bland annat annonsering i lokaltidning och affischering. "Fisksätra utvecklingsarena" har arrangerats vid sex tillfällen med olika teman kring innovation och entreprenörskap med företrädare både lokalt och regionalt. Årsdagen för slaget vid Stäket har uppmärksammats vid ett tillfälle den 13 augusti 2010 och Kulturarvsdagen i september 2010 då det genomfördes guidade turer via båt. Projektet deltog i mars 2011 vid TUR mässan, som samlar turistbranschen årligen, i Göteborg, och vid Internationella festen i Fisksätra den 4 juni 2011. Sammanlagt har processen involverat över 1500 besökare till evenemangen under det gångna projektåret.

Projektet har sju anställda medarbetare samt en projektledare. I projektet HAMN ingår också sakkunniga tjänstemän från kommunens organisation. Projektets styrgrupp representerar områdena teknik & fastighet, näringsliv, arbete & försörjning, kultur & utbildning, stadsledningskontoret samt natur, park & fritid samt kommunikation. Detta är en framgångsfaktor för att projektet kan bedrivas tvärssektoriellt.

Projektet ingår i en helhet där målet är att utveckla platsen utifrån dess potential. För att säkerställa detta arbetar projektet nära den nya marina huvudmannen för Fisksätra marina samt kommunens fastighets-, plan- och exploateringsenheter i att lösa frågor kring den fysiska miljön på ett långsiktigt hållbart sätt. Ombyggnationerna inleddes juni 2011. Våningsplan 4 och 5 i Fisksätra marincenter byggs nu om till besöksanläggning för HAMN. Byggnationen beräknas vara färdig sommaren 2012.

I enlighet med den nya översiktsplanen för Nacka är Fisksätra marina ett viktigt område för att utveckla tillgängligheten till vattnet för fler nackabor. Ett utökat antal båtplatser och en uppdaterad brygganläggning kommer att ge utökad tillgång till vattnet för rekreation. De goda lokaltrafikförbindelserna gör Fisksätra marina särskilt lämpad som startpunkt för båtturer eller promenader in i naturreservatet Skogsö via Skutviken. Den marina näringen är som många andra beroende av att platsen är attraktiv för många målgrupper, varför kopplingen med ett besöksmål med servering, övernattning samt kultur och naturupplevelser stärker de marina aktörerna. Idag har Nacka endast tre gästhamnar, med en kapacitet på 50 platser totalt. Ett tillskott på fler platser i Fisksätra för besökare som färdas i egen båt är en förstärkning i enlighet med prognoser för det ökade antal internationella fritidsbåtar som årligen besöker Stockholms skärgård och Stockholm.

Projektet arbetar med att säkerställa ombyggnadsprocessens olika delar som en del av utvecklingen av Fisksätra marina i stort. Där ingår entré till området, pir för angöring av turisbåtar och museets guidebåtar samt gästplatser, strandpromenaden genom marinan och vidare utmed landsidan in mot Skutviken, för access in i naturreservatet Skogsö där slagplatsen från 1719 med flera platser är belägna.

En studie av tillgängligheten i HAMN:s hela geografiska område genomförs av WSP under sommaren 2011. Studien ska ligga till grund för förslag till den fysiska planeringen i naturområdet avseende stigar, bryggor, skyltar och gudepunkter samt entréer till området. Ett annat pågående arbete är produktionen av museets utställning och inrättande av föremålsamling och arkiv. En utställningsproducent kommer att samarbeta med projektet med start från hösten 2011 i detta arbete.

I enlighet med beslutet från regionalfonden ska projektet etablera restaurang och vandrarhem kopplat till museet. Ett museum är idag beroende av att kunna erbjuda servering, övernattnings- och konferensmöjligheter kopplat till sin verksamhet, särskilt då verksamheten är belägen på ett sådant sätt att ett besök innebär en halvdagsutflykt i tidsåtgång. Vandrarhem/lågprishotell kan också nyttjas vid idrottsturneringar och liknande. I Nacka finns idag ett vandrarhem men enbart sommarhalvåret beläget i Tollare i Boo, varför behovet av ett vandrarhem på helårsbasis bedöms vara tillräckligt stort för ytterligare en etablering.

Arbetet med att söka aktör för restaurang och vandrarhem pågår. En första omgång intervjuer med intresserade aktörer har genomförts, nästa fas är fördjupade samtal med ett antal parter med start i september. Det är av vikt att verksamheten är fungerande i enlighet med museets profil. Restaurangen är tänkt att erbjuda besökare servering dagtid och kvällstid på helårsbasis. För att säkra att restaurangen drivs på ett långsiktigt hållbart sätt arbetar projektet för att hitta en hyreslösning som stödjer ett sådant scenario. Liknande anläggningar där besökaren måste resa till platsen och där flera olika näringar samverkar kring att bygga ett attraktivt besöksmål såsom här med kultur, natur, mat, boende och marinmiljö, har i de flesta fall en extern aktör som driver restaurang och boende. På så sätt säkerställer man att verksamheten får kvalitet och bedrivs marknadsmässigt. För att säkerställa detta på en tidigare inte etablerad besöksplats är bedömningen från projektledningen att kommunen bör se etableringen ur ett flerårigt perspektiv. De första grundläggande åren kan lämpligen en stegvis hyressättning tillämpas. Erfarenhet från etableringen av Dieselvekstadens olika verksamheter visade att flerårigt perspektiv är av vikt för att säkerställa uthålliga kompetenta aktörer.

För att kunna genomföra åtgärder för att etablera restaurang och vandrarhem behövs investeringsmedel utöver de från EU och kommunen som ingår i ansökan och beslut från regionalfonden. Kommunfullmäktige beslutade i juni 2011 att föreslagen utökad investering om 20 mkr för det ändamålet utgår i T1 2011 och att ärendet får prövas i nästa skede som eget projekt med kompletterad redovisning kring driftekonomi med mera. Sådant underlag bedöms kunna presenteras till fullmäktige i oktober.

Projektet arbetar i nära koppling med kommunens övriga pågående insatser i området bland annat Arbets- och företagsnämndens verksamhet. Detta har resulterat i att årets uppmärksammande av årsdagen av slaget vid Stäket blir dramatiserade tablåer där åtta

sommararbetande ungdomar från hela Nacka arbetar under ledning av regissör Judith Hollander. De sommararbetande ungdomarna har skaffat sig kunskap om slaget och om hur forskningen har arbetat fram den kunskap vi har idag. Årsdagen för slaget uppmärksammas den 13 augusti kl.10-16. Mer information återfinns på www.nacka.se/hamn.

Nära samarbeten med skolor i området har inletts för att utveckla pedagogik för skolor och museet. Samarbetande skolor är bland andra Futuraskolan i Fisksätra och Igelboda skola. Kopplat till detta utvecklingsarbete har projektet deltagit i två konferenser inom ramen för Union of the Baltic Cities med tema Timetravel en metod för upplevelsebaserad historiepædagogik. Samarbete pågår också med lokala och regionala föreningslivet kring hembygdsforskning, globalitet och berättelser.

Projektet har också inlett ett antal internationella samarbeten detta har bland annat resulterat i en gemensam ansökan till EU tillsammans med nackas vänort Adalar i Turkiet för kunskapsutbyte kring utställningsteknik.

Ytterligare samarbetsinsatser är fokuserade på att koppla högskolor och universitet till projektet i syfte att etablera museet som en kunskapshamn kring platsens historia och människors berättelser. Under ledning av professor Bengt Kristiansson Ugglå vid Åbo akademi har en plattform utarbetats för verksamheten, en samlade skrift på temat publiceras vid årsskiftet. Tillsammans med Södertörns högskola har samtal förts med ett flertal forskningsområden. En exkursion i höst för magister- och mastersstudenter inom arkeologi och marinarkæologi innebär startskottet för samarbetet med arkeologiämnet på Södertörn, där masters- och magisterstudenter kommer att samarbeta med projektet. Ett samarbete med turismvetenskapen på Södertörn, tillsammans med marinarkæologin, kommer att genomföras under hösten 2011 där tanken är att forskare från turismvetenskapen tillsammans med projektet kommer att arbeta fram strategier för utveckling av HAMN:s destination och attraktioner.

Bilagor

Volymstudie FMC

FMC gestaltning

Nationella strategin för besöksnäringen

Tillväxtverket rapport TURISM 2010

Helene Burmeister

projektledare

Projektet HAMN